

De Evangelisch-Lutherse Heilige Drie-eenheidkerk in Warschau

Sinds de Reformatie zijn er Lutheranen aanwezig geweest in Warschau en Mazowsze (de Mazovië regio). De eerste pogingen om een Lutherse gemeente op te zetten werden al gedaan ten tijde van koning Stefan Batory.

Piotr Krzesichleb (Artomius), een theoloog afkomstig uit Wielkopolska (Groot Polen), werd als eerste predikant ingewijd in Warschau. Tijdens zijn ambtsperiode begon hij ook met de bouw van een kerk voor de lokale gemeente. In 1581, tijdens de tijdelijke afwezigheid van de koning brak er een heftig rel uit in Warschau die gericht was tegen de andersdenkenden en werd het kerkgebouw verwoest en alle protestanten verjaagd. Ds. Artomius verhuisde naar Wegrów.

De Lutherse dienst werd in Warschau en het hertogdom van Mazovië verboden. De gelovigen uit Warschau traden toe tot de gemeente in Wegrów. Diensten werden twee maal per jaar gehouden in Warschau door predikanten van Wegrów. Dankzij de inspanningen van de Deense Ambassadeur werd er een gebedshuis gebouwd aan ul. Królewska waar de Lutherse eredienst plaatsvond onder het beschermheerschap van de Deense koning. De eerste kerkdienst werd er gehouden op 21 juni 1767, door de Deense prediker Ds. Jan Jakub Scheidemantel (1734-1777), pastor van de Deense vertegenwoordiging. Als gevolg van de bepalingen van de Landdag van 1768 kregen de protestanten vrijheid van godsdienst en in 1775 richtten de Lutheranen een eigen gemeente op door zich organisatorisch af te scheiden van de gemeente in Węgrów. Ds. Scheidemantel werd de eerste pastor en de gemeente ontving een Koninklijke privilege voor de bouw van de kerk.

Van de drie ontwerpen voor de nieuwe kerk, werd het ontwerp van Szymon Bogumil Zug persoonlijk door koning Stanisław August uitgekozen. De bouw begon op 24 april 1777 en de eerste steen werd gelegd op 4 mei 1778. De senior pastor was toen ds. Teofil Ringeltaube en ds. Fryderyk Cerulli diende als tweede predikant. Een jaar later, op 2 juli 1779, werd op de top van de lantaarn het kruis geïnstalleerd. De opening en inwijding van de Lutherse Drie-eenheid kerk in Warschau vond plaats op 30 december 1781. Op de verjaardag van koning Stanisław werd op 17 augustus 1788, boven de hoofdingang van de kerk, een stenen plaquette geplaatst met daarop de data van het leggen van de hoeksteen en de inwijding van de kerk.

De kerk werd gebouwd op het hoogste deel van Warschau. Tijdens de Opstand van 1794 konden daardoor officieren van Tadeusz Kościuszko vanuit de lantaarn in de koepel de troepenbeweging van de vijand observeren.

Sinds het begin van de 19^e eeuw diende de kerk ook als plek waar beroemde musici konden spelen tijdens speciale concerten. Frederic Chopin bespeelde, in aanwezigheid van tsaar Alexander I, in april 1825 de zgn. *choraleon*. Stanisław Moniuszko, de vader van de Poolse opera, dirigeerde orkesten tijdens een aantal van deze concerten.

Veel prominente Polen, die bijdroegen aan de geschiedenis, cultuur en wetenschappen van Polen, waren lid van de Lutherse gemeente: Piotr Tepper, Warschauer bankier, Wilhelm Malcz, geneesheer en filantroop, Samuel Bogumił Linde, auteur van het Poolse woordenboek, en Wojciech Gerson, kunstschilder en een van oprichters van de vereniging voor Schone Kunsten "Zachęta".

Aan het einde van de 19e eeuw begon men de kerk te versieren met gebrandschilderde ramen. In 1901 werd er gasverlichting aangelegd. Een jaar later werd door E.F. Walker en Co het kerkorgel geïnstalleerd.

De Eerste Wereldoorlog veroorzaakte grote schade aan het kerkgebouw: Het Duitse bezettende leger ontnam de kerk in 1917 van de klokken en koperen dakplaat, die werden omgesmolten voor militaire doeleinden. In het interbellum werden er meer gebrandschilderde ramen geplaatst en de werkplaats van Karl Schwabe uit Biała leverde nieuwe klokken die voor het eerst luidden op 30 december 1929.

De grootste verliezen werden geleden door de kerk en haar leden ten tijde van de Tweede Wereldoorlog. Op 16 september 1939 ging de kerk door brandbommen in vlammen op. De Duitse bezetters namen 30% van de Poolse Lutherse geestelijken gevangen en veroordeelden hen tot gevangenis en concentratiekampen. Een van hen was bisschop Julius Bursche, voormalig predikant van de Drie-eenheidkerk, die in 1942 in een Berlijnse gevangenis stierf. De kerk verviel tot een ruïne. Scholen en gebouwen die tot de kerk toebehoorden werden verwoest. Tijdens de vernietiging van het Getto van Warschau werd ook het Lutherse ziekenhuis verwoest.

Reeds in 1945 besloten de Warschauer Lutheranen de kerk te herbouwen. De eerste diensten vonden plaats in de open lucht tussen de verbrande maar van puin ontdane muren. Helaas werd in de jaren 1952 -1956 het kerkgebouw ingenomen door het Ministerie van Cultuur en Kunst, die een verdere reconstructie van het object voor ogen had met de bedoeling om de kerk als concertzaal te gaan gebruiken. In 1953 voltooidde men de herbouw van de koepel. In 1956 werd de kerk echter weer teruggegeven aan de wettelijke eigenaar, de Evangelisch-Lutherse gemeente in Warschau en al op 18 november 1956 vond de eerste kerkdienst plaats. Tussen de steigers werd een provisorisch altaar opgericht. Het kerkelijke comité voor de reconstructie van de Drie-eenheidkerk beëindigde haar werk op korte termijn en op 22 juni 1958 vond de inwijding van de herbouwde kerk plaats. De opening werd gedaan door ds. Zygmunt Micheliś en de inwijding gezamenlijk door Bisschop Karol Kostula en bisschop Hans Lilje van de Evangelisch-Lutherse kerk in Hannover. Van de

vooorlogse Lutherse instellingen waren verder alleen het Evangelisch Diaconaal Centrum Tabita in Konstancin Jeziorna en de kerk in Warschau-Włochy over.

Her kerkgebouw werd nauwgezet gerestaureerd volgens de tekeningen en het ontwerp van Zug. Alleen het interieur werd aangepast aan modernere liturgische wensen. Het nieuwe altaar werd geplaatst op een verhoging van marmer met een aantal treden. Het houten crucifix op het altaar werd gemaakt door Józef Trenarowski. De zilveren wandplaat erachter is versierd met liturgische symbolen. Daarboven hangt een 19^e-eeuws schilderij met de afbeelding van de Opgestane Heer. Het orgel, een gift van Church Aid in Zurich, was aanvankelijk gesitueerd boven het altaar, en werd later boven de hoofdingang van de kerk geplaatst. De glas-in-loodramen aan beide zijden van het altaar zijn gebrandschilderd naar een ontwerp van Prof. Adam Dobrzański en werden geschonken door de weduwe van Jan Wedel, Mw. Michalina Wedel. De decoratie met de overige glas-in-loodramen werd pas in 1994 afgerond. In het interieur hangt een schilderij aan de hand van Stefan Norblin dat Martin Luther voor de Rijksdag van Worms op 26 mei 1521 voorstelt.

Onze gemeenschap is de grootse Lutherse gemeente binnen het bisdom van Warschau van de Evangelisch-Lutherse kerk in Polen en heeft ongeveer 2000 leden. Onze diensten vinden elke zondag om 10.30 en 19.00 uur plaats. In elke dienst wordt het avondmaal gevierd.

We hebben partners in Zweden (Uppsala Kathedraalgemeente), Nederland (Evangelisch-Lutherse Gemeente Amsterdam) en veel contacten met onze Lutherse broeders en zusters in Duitsland, Rusland en andere Europese landen.

Sinds 2007 is onze predikant ds. Piotr Gaś.

ZONDAGSE KERKDIENTEN

De Heilige Drie-eenheidkerk
Plac S. Małachowskiego 1

10.30 en 19.00 uur (altijd met Avondmaalsviering)

Tabita Kapel in Konstancin-Jeziorna

ul. Długa 43
11.00 uur

Kerk in Warschau-Włochy

ul. Cietrzewie 22
10.00 uur

De Evangelisch Lutherse Heilige Drie-eenheidgemeente

ul. Kredytowa 4, 00-062 Warschau

tel. 022-556 46 60

fax 022-82786 37

www.trojca.waw.pl

e-mail: warszawa-trojca@lutaranie.pl

De kanselarij is geopend

van dinsdag t/m vrijdag van 9.00-18.00 uur

en op zondag een uur voor de ochtenddienst.

We zijn op:

Facebook You Tube